

Si nei til korrupsjon - det lønner seg!

informasjon til norske bedrifter
i et globalt marked

UTENRIKSDEPARTEMENTET

■ Forord

Norge har en klar holdning mot korrupsjon, både nasjonalt og internasjonalt. Korrupsjon undergraver demokratiet, menneskerettigheter og en åpen og effektiv markedsøkonomi. Korrupsjon medfører store kostnader for samfunnet og kan hindre økonomisk utvikling og bekjempelse av fattigdom.

Regjeringen og næringslivet deler ansvaret for nulltoleranse mot korrupsjon og for oppbygging av åpne og ansvarlige institusjoner. Klarhet, åpenhet og etterrettelighet er en viktig del av vårt felles omdømme.

Korrupsjon kan ta mange former og er underlagt strenge straffebestemmelser. Med denne brosjyren ønsker Utenriksdepartementet å informere norsk forvaltning og næringsliv som opererer utenfor Norges grenser om konsekvenser av korrupsjon og den norske lovgivningen mot dette samfunnsødet. Dette er en revidert utgave av Utenriksdepartementets brosjyre utgitt i 2005.

Forsvarlig forretningsdrift krever en gjennomtenkt og klar bedriftsstrategi. Brosjyren inneholder konkrete råd om hvordan næringslivet kan forebygge og håndtere korrupsjon. Med dette oppfordrer Utenriksdepartementet til å si nei til korrupsjon. Det lønner seg!

Utenriksdepartementet
Seksjon for næringsfremme og verdiskaping
Telefon: 22 24 73 40
E-post: e-nok@mfa.no

■ Innhold

Bedriftenes utfordringer	4
Korrupsjon straffes strengt	7
Straffelovens bestemmelser mot korrupsjon.....	8
Ta ut og heng opp:	
Lovbestemmelser og sjekklister mot korrupsjon	midten
Råd og verktøy	11
Norske myndigheters arbeid mot korrupsjon.....	12
På den internasjonale dagsorden	14
Vil du vite mer?	18

■ Bedriftenes utfordringer

Korrupsjon er ikke begrenset til utlandet, men globalisering fører til økte utfordringer for norske bedrifter. Bedriftene må ha en klar politikk både når de opererer i utviklingsland og industrialiserte land.

Global Economic Crime Survey i 2007 viste at omfanget av korrupsjon øker.¹⁾ De fleste store norske firmaer med internasjonal virksomhet har etter hvert utviklet tiltak for å motarbeide korrupsjon. Etsiske retningslinjer, internkontroll, opplæring og rapporteringsrutiner står på dagsorden. Utfordringen er å gjennomføre og videreutvikle de tiltakene som er igangsatt.

For små og mellomstore bedrifter er situasjonen en annen: Færre enn tre fjerdepartar av disse har satt i gang systematiske tiltak mot korrupsjon.²⁾ Her står vi overfor store utfordringer.

Grensedragning mellom hva som er korrupsjon og hva som er alminnelig forretningspleie kan være uklar. Gråsoner finnes, men bedriftene bør ikke balansere på grensen. Det er viktig at en bedrift ser varsellampene lyse tidlig slik at uheldige situasjoner ikke oppstår. *(Se mer på side 13).*

---

1) Spørreundersøkelsen er utført av PricewaterhouseCoopers og er basert på intervjuer med over 5400 selskaper i 40 land.

2) Tina Søreide: Corruption in international business transactions: The perspective of Norwegian Firms, Chr. Michelsens Institutt, Bergen 2004.

Bedrifter som driver med korrupsjon, håper utvilsomt på å tjene ekstra penger. De satser på at de ikke blir oppdaget, men dette kan fort koste dem dyrt. Avsløringer eller mistanker om korrupsjon kan på kort tid fullstendig undergrave bedrifters omdømme. De kan bli utestengt fra markeder og offentlige anbudsrunder. Ved dom følger strenge straffer. Eksportgarantier kan bortfalle. Arbeidsplasser kan gå tapt. Børsverdien kan falle. I verste fall sitter stempelet der for alltid.

Norge har, i likhet med mange andre land, påtatt seg en rekke internasjonale forpliktelser til å bekjempe korrupsjon. Disse forpliktelsene danner rammevilkårene for næringslivet i og utenfor Norge.

Det norske samfunnets tiltak mot korrupsjon har i senere år blitt skjerpet. Særlig kom dette til uttrykk ved endringer i straffeloven den 4. juli 2003. Regjeringen karakteriserte tiltakene som "verdens strengeste regler mot korrupsjon". I tillegg til at vi i Norge har vår straffelov får flere og flere andre land tilsvarende regelverk blant annet som følge av FNs konvensjon mot korrupsjon.

Verden beveger seg i retning av en globalisert standard. For norske bedrifter som opererer i et internasjonalt marked betyr det at en vil møte tilsvarende lovgivning som den norske i stadig flere andre land.

Korrupsjon tar mange former: eksempler på straffbare situasjoner

- Du er markedssjef i et større internasjonalt entreprenørfirma og vil gi tilbud på bygging av en bro. Du blir kontaktet av sjefen for et utenlandsk konkurrerende firma som foreslår et "samarbeid". "Samarbeidet" går ut på at ditt firma legger inn et kunstig høyt tilbud slik at det konkurrerende firma får oppdraget. Overfakturering fra det konkurrerende firma på 5 % skal deles mellom de innvidde. Han sier også at han har kontakter som gjør at han vil få kontrakten uansett, og at han også har kontakter i rettsvesenet som vil hjelpe dersom "samarbeidet" mot formodning skulle bli oppdaget.
- Du representerer et nystartet firma som produserer teknologi til oljeindustrien. Firmaet skal delta i en tilbudskonkurranse i utlandet. Verdien av kontrakten er 300 millioner dollar. Du tar kontakt med et lokalt konsulentbyrå som forteller deg at for å være med på en "shortlist" må du betale 100.000 dollar til en konto i et kjent skatteparadis. Kontoen tilhører sønnen til en tidligere minister. Videre anbefaler konsulenten deg til å levere et lavt tilbud, ca. 10 % under normal pris, slik at du er sikret kontrakten. Konsulenten skal ordne det slik at nye spesifikasjoner gis i etterkant slik at firmaet ditt da kan ta igjen underbudsjetteringen. Du skal i tillegg legge til 1 million dollar som deles med 85 % til ham og 15 % til deg. Dersom du ikke samarbeider kan du "bare glemme" å få kontrakten.
- Du skal lansere produktet ditt i utlandet. Du får opplyst at ventetiden for å få varen offentlig godkjent er 6-12 måneder. Du tar kontakt med en tjenestemann som sier at for 5.000 euro skal han få produktet godkjent i løpet av én måned.

■ Korrupsjon straffes strengt

– *Korrupsjon er misbruk av tillit for å oppnå egne fordeler*

Korrupsjon er at noen krever, mottar eller aksepterer et tilbud om utilbørlige fordeler eller belønning i anledning av den stilling, det verv eller oppdrag de innehar. Hvorvidt dette skjer i en privat eller offentlig sammenheng er uten betydning. Både den som gir og den som mottar slike ytelser kan straffes for korrupsjon.

Etter norsk lov er alle former for korrupsjon forbudt. Forbudet gjelder fullt ut også for norske statsborgere og personer hjemmehørende i Norge som er engasjert i virksomheter i utlandet. Også såkalte "facilitation payments", det vil si å betale for å få utført en tjeneste man har krav på uten ekstra betaling, er å anse som korrupsjon.

Straffeloven har tre paragrafer som er særlig viktige i kampen mot korrupsjon. Disse er § 276 a om korrupsjon, § 276 b om grov korrupsjon og § 276 c om påvirkningshandel. Korrupsjon straffes med fengsel i inntil 3 år og i tilfeller av grov korrupsjon er strafferammen inntil 10 år.

Påvirkningshandel foreligger når det kreves, tilbys eller betales vederlag eller belønning til en person med det formål at vedkommende skal utøve utilbørlig påvirkning på en beslutningstaker. Formålet for betaler er å oppnå fordeler personen ellers ikke ville ha fått. Man kan bli dømt for påvirkningshandel selv om det ikke er bevist at fordeler er oppnådd. Både den som gir og den som mottar fordelene kan straffes.

Kjernen i lovforbudet er at det må dreie seg om en "utilbørlig" fordel. Også når man opererer i utlandet, er det i utgangspunktet norske standarder som legges til grunn av norske domstoler. Man må altså overholde *både* stedlig og norsk lovgivning.

■ Straffelovens bestemmelser mot korrupsjon

§ 276a. Korrupsjon

For korrupsjon straffes den som

- a) – for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag, eller
- b) – gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Straffen for korrupsjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme måte.

§ 276b. Grov korrupsjon

Grov korrupsjon straffes med fengsel inntil 10 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag, om den har gitt betydelig økonomisk fordel, om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.

§ 276c. Påvirkningshandel

For påvirkningshandel straffes den som

- a) – for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel for å påvirke utføringen av stilling, verv eller oppdrag, eller
- b) – gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel for å påvirke utføringen av stilling, verv eller oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Straffen for påvirkningshandel er bøter eller fengsel i inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Eksempler på straffelovens anvendelse i korrupsjonstilfeller

Store bøter

I oktober 2004 vedtok et norsk oljeselskap et forelegg fra Økokrim på 20 millioner norske kroner for overtredelse av straffelovens § 276 c om påvirkningshandel. Selskapet hadde inngått en avtale som i realiteten gikk ut på å betale et vederlag på 15,2 millioner USD for at en konsulent skulle påvirke personer involvert i beslutningsprosesser vedrørende tildeling av kontrakter innen olje- og gass i et annet land. Vederlaget skulle gå til et firma, som igjen skulle sende pengene videre til en konsulent som var sønn av en innflytelsesrik politiker. Fordelen som skulle ytes (vederlaget) var utilbørlig blant annet på grunn av vederlagets størrelse samt at realitetene bak avtalen var fordekt.

Strengt fengselsstraffer

I januar 2003 ble en tidligere norsk avdelingsleder i en internasjonal organisasjon dømt for korrupsjon. Han hadde mottatt til sammen 5,2 millioner kroner i bestiklinger fra leverandører. Straffen var fem år og seks måneders ubetinget fengsel. I tillegg kom inndragning av 4,6 millioner kroner pluss erstatning til arbeidsgiver med 11,5 millioner kroner.

1. juli 2005 ble en norsk næringslivsleder dømt for korrupsjon etter å ha bestukket en utenlandsk offentlig tjenestemann. Han hadde betalt 100.000 kroner for å motta et svensk båtførerbevis. Straffen ble 90 dagers fengsel, hvorav 30 dager ubetinget.

Straffelovens bestemmelser og sjekkliste mot korrupsjon

Riv ut og heng opp!

Tips: Kopier opp og del ut vedlagte lovbestemmelser og sjekkliste til dine kollegaer

■ Straffelovens bestemmelser mot korrupsjon

§ 276a. Korrupsjon

For korrupsjon straffes den som

- a) – for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag, eller
- b) – gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Straffen for korrupsjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme måte.

§ 276b. Grov korrupsjon

Grov korrupsjon straffes med fengsel inntil 10 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag, om den har gitt betydelig økonomisk fordel, om det forelår risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.

§ 276c. Påvirkningshandel

For påvirkningshandel straffes den som

- a) – for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel for å påvirke utføringen av stilling, verv eller oppdrag, eller
- b) – gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel for å påvirke utføringen av stilling, verv eller oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Straffen for påvirkningshandel er bøter eller fengsel i inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme måte.

■ Sjekkliste mot korrupsjon

– Korrupsjon hindrer åpen og rettferdig konkurranse i næringslivet

Kampen mot korrupsjon er et ledelsesansvar og må drives systematisk og langsiktig. Det skal mer til enn å sparke eventuelle utro tjenere. Begrunnede mistanker om korrupsjon meldes til politiet. Strategier bør utvikles og som et minimum bør følgende tiltak gjennomføres:

- Undersøk grundig korrupsjonsrisikoen i forhold til de aktuelle markeder.
- Gjør alle ansatte kjent med relevante lovbestemmelser som gjelder for korrupsjon, både hjemme og i de land bedriften opererer.
- Innfør etiske retningslinjer, regelmessige internkontroller og rutiner for å avdekke uregelmessigheter.
- Vurder å etablere et eget kontaktpunkt, gjerne utenfor bedriften, hvor ansatte kan henvende seg vedrørende mistanker om korrupsjon.
- Sørg for at dine ansatte, mellommenn og agenter regelmessig følges opp med tiltak som kan redusere risiko for korrupsjon.
- Ha et særlig blikk på stillinger hvor innehaver kan komme under sterkt press for å gi eller motta bestiktelser. Jobbrotasjon eller andre tiltak som reduserer faren for korrupsjon bør vurderes.
- Kontroller referanser for ansatte, agenter og partnere som representerer foretaket og, så langt mulig, følg løpende med i deres virksomhet.
- Krev at ansatte, mellommenn og agenter inngår avtaler om å overholde firmaets regler for å motarbeide korrupsjon.
- Hold en høy etisk standard og unngå uheldige koblinger som kan reise tvil om habilitet.
- For å komme ut av en vanskelig situasjon: Fokuser på den felles interesse dere har i å gjennomføre samarbeidet på en åpen og lovlig måte. Mistanker om korrupsjon kan få svært negative konsekvenser.
- Om nødvendig, søk råd hos faglig ekspertise.

Råd og verktøy for korrupsjonsbekjempelse

Bedrifter som trenger hjelp til å utvikle og forbedre sitt arbeid mot korrupsjon kan henvende seg til NHO, LO, bransjeorganisasjoner, norske ambassader eller Innovasjon Norge (se nettsider i slutten av brosjyren). NHO har utviklet en mal for varslingsplakater og praktiske veiledere for bekjempelse av korrupsjon. NHOs "Over streken" er et nyttig verktøy for arbeid med holdninger og praksis knyttet til gaver, representasjon og utgiftsdekking.

Den internasjonale organisasjonen mot korrupsjon, Transparency International (TI), har en egen avdeling i Norge. Noen av de største norske bedriftene er medlemmer, og TI kan særlig bidra med informasjon om hvilke prinsipper som bør legges til grunn når bedrifter vil mot-arbeide korrupsjon.

Utenriksdepartementet støtter nettstedet www.business-anti-corruption.com, en anti-korrupsjonsportal rettet mot små- og mellomstore bedrifter. Nettstedet inneholder informasjon om utviklingsland kategorisert i forhold til sektorer og nivåer. Portalen har verktøy for å identifisere og unngå korrupsjon i kontrakter og retningslinjer for å integrere anti-korrupsjon i selskapers policy og praksis.

Anti-korrupsjonssenteret www.u4.no støttes av Norad og inneholder temasider om privat sektor og korrupsjon. Nettstedet har også en egen helpdesk som kan belyse problemstillinger bistandsorganisasjoner møter i utviklingsland.

■ Norske myndigheters arbeid mot korrupsjon

– *Korrupsjon reduserer mulighetene for levende demokratier*

Korrupsjon hindrer godt styresett, undergraver økonomisk og sosial utvikling og rammer ofte de fattige landene hardest. Andre hensyn enn samfunnets eller en bedrifts beste får gjennomslag. Korrupsjon er alvorlig kriminalitet som hindrer konkurranse på rettfærdige vilkår. Norske myndigheter er derfor aktive i kampen mot korrupsjon både nasjonalt og internasjonalt.

Nasjonale initiativ

Sommeren 2004 la den norske regjering fram en handlingsplan mot økonomisk kriminalitet. Et viktig formål er å sørge for at lovgivning og andre tiltak er i samsvar med gjeldende internasjonale standarder og forpliktelser. Dette bidrar også til å gi næringslivet rettfærdige konkurransevilkår.

Som følge av planen er det blant annet gjennomført lovendringer som styrker kontrollen med finansiell informasjon. Det er fastsatt nye bestemmelser om plikt til å legge til rette for varsling av kritikkverdige forhold (arbeidsmiljøloven § 3-6), samt nye etiske retningslinjer for statstjenesten. Politiets og Økokrims innsats mot korrupsjon og økonomisk kriminalitet er styrket, og alle politidistrikt har i dag egne økoteam til å håndtere saker relatert til økonomisk kriminalitet.

Internasjonalt antas det at risikoen for korrupsjon i offentlig sektor (hvor private aktører bestikker offentlig ansatte) særlig er knyttet til offentlige anskaffelser, behandling av tillatelser og lignende ytelser hvor saksbehandlingen i stor grad er skjønnsbasert. Regjeringen har fra 1.1.2007 innført et nytt og forbedret regelverk for offentlige anskaffelser. Offentlige innkjøpere plikter å avvise alle leverandører som er dømt for alvorlig økonomisk kriminalitet, som korrupsjon, bedrageri eller hvitvasking av penger.

Det er videre etablert en sentral kontrollenhet i Utenriksdepartementet som skal etterse at økonomistyringen i Utenriktjenesten utøves i samsvar med gjeldende bestemmelser, instruksjer og rutiner. Utenriktjenesten har også etablert en ekstern varslingstjeneste for mottak av varsler. Det er laget en varslingsplakat og utarbeidet retningslinjer for håndtering av saker hvor det er mistanke om økonomiske misligheter og/eller korrupsjon.

Internasjonale initiativ

Norske myndigheter setter kampen mot korrupsjon høyt på dagsorden i utviklings- og utenrikspolitikken. Hvert år tappes land for omfattende verdier gjennom korrupsjon. Dette er et alvorlig hinder for bærekraftig utvikling og samfunnsbygging. Korrupsjon er derfor et viktig tema som jevnlig tas opp i dialog med våre samarbeidspartnere bilateralt så vel som multilateralt.

Det arbeides systematisk med å inkorporere korrupsjonsklausuler i alle samarbeidsavtaler, slik at avtalene kan sies opp dersom det avdekkes korrupsjon i norskfinansierte prosjekter. Tilsvarende regler gjelder også ved avtaler om støtte fra finansierungsordningene i EØS, der åpenhet og godt styresett vektlegges.

Norge deltar aktivt i arbeidet med FN-konvensjonen mot korrupsjon samt innenfor OECDs arbeid verørende korrupsjonsbekjempelse. Videre støtter Norge et korrupsjonsjegernettverk med deltagelse fra enkelte utviklingsland. Dette er en møteplass for utveksling mellom påtalemyndigheter, domstoler og lignende. Utenriksdepartementet og NORAD arbeider også med å få større kunnskap og oppmerksomhet rundt ulovlig kapitalflyt og utviklingseffekten av dette.

Utenriksdepartementet arbeider forøvrig med en stortingsmelding om *næringslivets samfunnsansvar – internasjonalt arbeid og initiativ*, der anti-korrupsjon blir et viktig tema. Meldingen planlegges fremlagt i 2008.

■ På den internasjonale dagsorden

– *Korrupsjon finnes i alle land!*

Korrupsjon og bestikkelser har langt på vei vært akseptert som en nødvendig del av internasjonal forretningsvirksomhet i mange deler av verden. Problemet ble tidligere betraktet som et "indre anliggende" i det enkelte land. Før 1995 kunne selv norske bedrifter få skattefradrag for dokumenterte utgifter til tvilsomme utbetalinger (bestikkelser) i utlandet. Gjennom de siste 10 år har det vært en utvikling fra aksept som omtalt til kriminalisering av korrupsjon.

Stolen Asset Recovery (STAR) Initiative rapporten har anslått at det på verdensbasis årlig betales bestikkelser for 20-40 milliarder USD til offentlige tjenestemenn i utviklingsland og overgangsøkonomier (ikke medregnet industrilandene). Samtidig anslås pengestrømmen fra kriminell virksomhet å ligge på minimum 1 trillion USD. De enorme beløpene inkluderer ikke de skadevirkningene som følger av korrupsjon. Disse kan omfatte alt fra tap av investeringer, tap for næringslivet og nedgang i et lands økonomiske vekst til økt fattigdom, økt barnedødelighet og økte sosiale forskjeller.³⁾

Verden over, i nord som i sør, er det en økende forståelse og kunnskap om korrupsjonens samfunnsskadelige og kriminelle natur. Derfor er det også et stadig større engasjement for felles bestemmelser på tvers av landegrensene. Dette medfører at bedrifter må forvente å møte tilsvarende anti-korrupsjonsregelverk som det norske i utlandet.

---

3) STAR rapporten fra juni 2005 er utarbeidet av Verdensbanken og UN Office on Drugs and Crime.

Viktige internasjonale initiativ og prosesser

FN-konvensjonen mot korrupsjon trådte i kraft desember 2005 og ble ratifisert av Norge 29. juni 2006. Konvensjonen inneholder bestemmelser om preventive tiltak, kriminalisering, internasjonalt samarbeid, tilbakeføring av midler som stammer fra korrupsjon, teknisk bistand og oppfølging. Den forplikter alle land til å utvikle strategier for korrupsjonsbekjempelse. Mange utviklingsland har slike strategier og andre har strategier under utforming. Konvensjonen har bred oppslutning og over 100 stater har ratifisert konvensjonen, og stadig flere slutter seg til.

FNs internasjonale dag mot korrupsjon er 9. desember.

UN Global Compact er en sammenslutning av over 1700 av bedrifter og organisasjoner fra hele verden. Gjennom UN Global Compact arbeider virksomheter verden over for en samfunnsansvarlig og bærekraftig økonomi. Kampen mot korrupsjon og for økt innsyn er et grunnleggende prinsipp i FN-initiativet.

Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon fra 1999 omfatter både aktiv og passiv korrupsjon, så vel i offentlig som i privat sektor. Norge ratifiserte konvensjonen i 2004 og oppfølging av konvensjonen skjer i Group of States against Corruption (GRECO) der Norge er medlem.

Europarådets sivilrettslige konvensjon mot korrupsjon fra 1999 regulerer såkalte sivilrettslige følger av korrupsjon, blant annet krav på erstatning for den som er offer for korrupsjon. Norge ratifiserte konvensjonen i 2007.

For norsk næringsliv har **OECD-konvensjonen mot bestikkelser av offentlige utenlandske tjenestemenn** stor betydning. Norge ratifiserte konvensjonen i 1998, og den trådte i kraft i 1999. OECD-konven-

sjonens formål er å etablere et felles rammeverk og like konkurransevilkår for bedrifter fra konvensjonslandene. Konvensjonen rammer den som forsettlig tilbyr eller gir urettmessige fordeler for å få en utenlandsk offentlig tjenestemann til å foreta ulovlige handlinger. Også forsøk eller medvirkning rammes. Konvensjonen omfatter også bestiklinger gitt til utenlandske offentlige tjenestemenn i stater som ikke er parter i OECD-konvensjonen. Konvensjonen binder alle OECD-stater samt Argentina, Brasil, Bulgaria, Chile, Slovenia, Estland og Sør-Afrika.

OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper forutsetter at selskapene skal utvise samfunnsansvar, blant annet ved å bekjempe bestiklinger og korrupsjon. Norges kontaktpunkt for retningslinjene er sammensatt av representanter fra Utenriksdepartementet, LO og NHO. Kontaktpunktet skal bidra til å løse spesifikke saker vedrørende retningslinjene; rapportere årlig til OECD og drøfte saker med nasjonale kontaktpunkter i andre land for å sikre konsistent anvendelse i tilsluttede land.

Verdensbankens praksis mot korrupsjon er blitt stadig strengere. Banken utarbeider kontinuerlig sin egen svarteliste over firmaer banken har brutt forbindelsene med som følge av korrupsjon. Verdensbanken har svartelistet 340 firmaer og personer og listen er tilgjengelig på Verdensbankens hjemmeside.

EU har vedtatt to direktiver (2004/17/EF og 2004/18/EF) som omhandler korrupsjon og konsekvenser av korrupsjon. Virksomheter som er dømt for bestiklinger eller korrupsjon i et enkelt medlemsland kan bli utelukket fra å delta i anbud i andre medlemsland. Flere EU-land har allerede innført slik svartelisting i forbindelse med offentlige anskaffelser.

Også **annet internasjonalt regelverk**, så vel som **andres lands lovgivning** kan ha betydning for norsk eksportnæring. WTO-avtalen

om offentlige anskaffelser (1996) er et eksempel på dette. Den amerikanske Foreign Corrupt Practices Act (1977) er et annet eksempel. Dersom norske selskaper er notert på amerikanske børser, vil disse selskapene være underlagt Foreign Corrupt Practices Act. Norske selskaper som deltar i joint ventures med amerikanske selskaper kan også omfattes av denne lovgivningen.

Norge tar del i flere **internasjonale prosesser** med sikte på å bekjempe korrupsjon. Et eksempel er Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) som er rettet mot å skape større innsyn i pengestrømmene mellom selskaper i utvinningsindustrien og myndighetene i landene der selskapene opererer. Norge implementerer åpenhetskriteriene i EITI, støtter initiativet politisk og økonomisk, og sekretariatet ble lagt til Oslo i 2007.

■ Vil du vite mer?

Her er aktuelle nettsteder:

VERKTØY

- Business anti-corruption portal, www.business-anti-corruption.com
- NHO veileder, Over streken, www.nho.no/overstreken
- U4 anti-korrupsjonssenter, www.u4.no
- Business Principles for Countering Bribery, www.transparency.org/global_priorities/private_sector/business_principles

NORGE

- Garanti-instituttet for eksportkreditt, www.giek.no
- Landsorganisasjonen, www.lo.no
- Lovdata, www.lovdato.no
- Innovasjon Norge, www.innovasjonnorge.no
- Justisdepartementet, www.regjeringen.no/nb/dep/jd
- NORAD, www.norad.no
- Norfund, www.norfund.no
- Norske ambassader og konsulater, www.norway.info
- Næringslivets Hovedorganisasjon, www.nho.no/etikk
- Transparency International Norge, www.transparency.no
- Utenriksdepartementet, www.regjeringen.no/en/dep/ud
- Økokrim, www.okokrim.no

INTERNASJONALT

- EU, www.eumap.org/topics/corruption
- OECD, www.oecd.org
- Europarådet, www.coe.int/t/dg1/Greco
- Extractive Industries Transparency Initiative (EITI), www.eitransparency.org
- Transparency International, www.transparency.org
- UNODC and Corruption, www.unodc.org/unodc/en/corruption/index.html

- The World Chambers Network, www.worldchambers.com
- Verdensbanken, www.worldbank.org/publicsector/Anticorrupt
- Det internasjonale handelskammer, www.iccwbo.org/policy/anticorruption
- Stabilitetspakten m.v., www.nobribes.org

ANDRE LAND

Canada:

Export Development Canada, www.edc.ca/english
Department of Justice Canada, www.canada.justice.gc.ca

Danmark:

Danmarks Eksportråd, www.um.dk/da/menu/Eksportraadgivning

Sverige:

Institutet mot mutor, www.institutetmotmutor.se

Tyskland:

Federal Ministry for Economic Cooperation and Development,
www.bmz.de
GTZ, www.gtz.de/en

USA:

US Department of Justice, www.usdoj.gov/criminal/fraud/fcpa
US Government Export Portal, www.export.gov/advocacy

Utenriksdepartementet
Telefon: 22 24 36 00
www.ud.dep.no
post@mfa.no

Januar 2008

Brosjyren kan bestilles fra
www.publikasjoner.dep.no

Design innhold og trykk: www.kursiv.no
Design omslag: Torbjørn Vagstein
Illustrasjoner: Knud Andersen
Opplag: 3000

ISBN: 978-82-7177-395-3
Publikasjonsnummer: E-0840B